

Sara Mannheimer

Vendégek

(*Gästerna*)

RÉGÓTA úton vagyunk. A tengeren. Az ismeretlen felé. Kikötünk, egy faluba érünk, nem tudjuk, hol járunk. Az ott egy idevalósi ember? Vagy valami állat? Furcsa mozgások, ruhák, különös színek, orrfacsaró szagok, nyugtalanító neszek. Mindenre lövünk, ami csak él és mozog, különben minket ölnek meg. Azt hiszed, látogatóba jöttünk? Nem, nem, maradunk. Tetszik, ami a kunyhódban, a földeden, az erdeidben van. Elvesszük, amit akarunk. Területet. Nyersanyagot. Testeket. A konyhaművészetedet és a trükkjeidet dughatod, ahova akarod, ne is lássuk. Megölünk, vagy megtanítunk arra, amit tudnod kell. Kisajátítunk, a mi kis bennszülöttünk vagy, és most úgy döntünk, engedelmeskedsz. Így.

CSAK futólag találkoztunk a vonaton a nyáron. Egészen megsajnáltam őket, olyan szomorúan meséltek a menekülésükről a hatalmas munkanélküliség és a korrupt oktatási rendszer elől. Címet cseréltünk. Szinte kötelességemnek éreztem. De az is lehet, hogy csak a beszélgetés hevében tettem. Nem akartam visszaélni a bizalmukkal, amivel olyan hamar kitüntettek. És ahogy a vonat egyre csak szelte a termékeny földeket, már-már megható volt, mennyire egyetértettünk abban, micsoda szerencsétlenség, hogy ilyen borzalmakon kellett keresztülmenniük. Én viszont – vontuk le akarva-akaratlanul a következtetést – igazán szerencsés helyzetben vagyok.

MÉG épp felfértünk a hajóra, az emberek fele így is meghalt. Az ígélet földje. Közéleg a felszabadulás. El sem hiszük, hogy igaz: narancs és napsütés. Csont és bőr vagyunk. Vért hányunk. Megérkeztünk!

Sara Mannheimer (1967) svéd költő, író, üvegműves. *Handlingen* című regényéért 2012-ben elnyerte az Európai Unió Irodalmi Díját. Itt olvasható novelláját a díj 10 éves fennállásának alkalmából kiírt pályázatra nyújtotta be.

A KULCS a virágcserepben van a lépcső alatt, kávé a polcon jobbra a kék dobozban, az ágynemű felhúzva.

IGENIS kutyakötelességem – és nem is csak az enyém, hanem mindenkié – legalább minimálisan jobbá tenni a világot. Nem szokásom megszegni, amit ígérek. Nem bántam meg a dolgot, csak egy kicsit félek, hogy ezek az idegenek az összes szükségletükkel, kiszolgáltatottságukkal, szagukkal, gondolatukkal és élményükkel bármelyik pillanatban betoppanhatnak: az otthonom a testem.

NAHÁT, milyen szép látvány, milyen erősen tűz a nap, mennyi hó esik itt nálatok, micsoda titokzatos tájak vannak errefelé. Idehozzuk a barátainkat is, hogy megcsodálhassuk a kézimunkád, a szerszámaid és fűszereid, kíváncsiak vagyunk, te csak hallgass, nem értem, mit mondasz. Ha megmozdulsz, lelőlek. Adj ennem. Kalandvagyunk csillapíthatatlan, egyre beljebb és beljebb törünk az ország, a föld belseje felé, közelharcot vívunk az erőforrásokért, gazdagok leszünk. Gazdagabbak. Lőj. És gyűjtsd be a gyümölcsöt, aranyat, húst, Isten lát, Isten segítsen rajtad, Isten legyen veled. Meghalsz. Istent adok neked, ha megadod magad.

LEHET, hogy valaki jön majd. Ő örködik. Úgy lapul ott, mint egy gyík, mozdulatlanul meghúzza magát. Most. Mindjárt. Később. Az előbb. Jön valaki. Senki. Egy néma kő, a városfal, egy kunyhó, menedék a szél elől, jöhet szél, hó, sivatagi homok, paraziták, most jönnek. Csönd van. Senki sem sugdolózik. Ki van ott?

ÉDESEM, nem zavarsz, te sosem, hogy gondolhatsz ilyet? Gyere csak, főzök egy teát, engedek fürdővizet, biztos éhes is vagy, ugye? Füstölt lazac jó lesz bébispénótos-fenyőmagos salátával és egy pohárka Chablis-val? Gyere csak, várlak, vezess óvatosan, mindegy, mikor jössz, ideérsz, amikor ideérsz, drágám, én itt leszek, nem megyek sehova.

NEM érted, mit kapsz. Nem érted. Átrendezzük a térképet, elmozdítjuk a határokat, leszúrjuk a zászlóinkat, fűszálat rágcsálva a hátunkra fekszünk, dalolunk, csak úgy zeng a refrén, te meg fát gyűjtesz a tűzünkhöz, megdugunk, másféle hangokat hallatsz, egyszerre vagy undorító és kívánatos, felajz a nyögésed, hozz valamit inni. Jó itt, furcsa, de már otthon is érezzük magunkat.

ÉREZZÉTEK otthon magatokat, kedves barátaim, egyetek nyugodtan bármit, amit a konyhában találtok – sok kultúrában ez a vendégszeretet netovábbja, az enyémben is. De csak nem gondolja senki, hogy ezt szó szerint kell érteni? Segítőkészség ide vagy oda, egyáltalán nem szeretném, ha bedugnátok a fejeteket a hűtőszekrénybe és belenyúlnátok a lekvárosüvegekbe vagy összetapogatnátok a sajtokat – mintha a köztünk lévő különbség ott sem lenne. Szeretnék vendégül látni titeket, elkényeztetni, lenyűgözni, érdeklődni. Nem akarok felelősséggel terhelni, és nem is várok semmiféle ellenszolgáltatást.

AZ, HOGY milyen önkényesen igazságtalannak tűnt sorsunk ott a vonatfülkében, finoman szólva zavarba ejtett, igen, bűntudat fertőzött meg, egészen úrrá lett rajtam, mint az influenza, mint egy ellenszer, igen, és szégyenteljes kiváltságomat kompenzálendő kibukott belőlem, hogy ha arra járnának, a vendégszobám bármikor az övék lehet.

NEM is tudom, hogyan köszönjem meg, hogyan köszönhetném meg valaha is igazán, megmentetted az életem.

AZ ÓRÁRA vérző sebbel érkezik, amit a zsebbe fizetett költöztetés közben szerzett, a nő beviszi a tanári szobába, kimossa és beköti a sebet, a hosszú pillantásból hosszú csók lesz, néhány hónappal később bemutatja a gyerekeinek, a férfi odaköltözik hozzájuk a háromszobás lakásba, kenyeret süt, kitisztítja a lefolyót, polcot fúr fel az előszobában, útlevele sosem volt, hogy miért, hosszú történet. Egyik reggel eltűnik.

FELHÍVJUK, és azt mondjuk a telefonban, hogy a határnál vagyunk, nem érti, mire kiabálni kezdem, hogy ellenőriznek a határnál, hogy nincsenek nálunk a szükséges papírok... megszakad a vonal.

CSAK arra vágyom, hogy egyedül lehessek és ne kelljen tekintettel lennem senkire, vagy előírásoknak és társadalmi elvárásoknak megfelelnem. Nem tudok önmagam lenni, csak ha egyedül vagyok.

TETSZIK, hogy a dolgoknak megvan a maguk helye, és hogy minden helynek megvan a maga dolga. Többre nem is vágyom. Vagy túl nagy kérdés ez talán?

A GRILL és a biciklik kint vannak a sufniiban. A hősugárzó is. A kulcs meg a kő alatt a sufni keleti oldalán.

EGY FALAT kenyeret kér. Beszél az anyjáról, a tűzről, a kinyilatkoztatásról, az elűzetésről, az éhezésről, letérdel, és megcsókolja a földet, meddig, meddig kerülöd még?

KELJ fel. Csinálj valamit. Miért ülsz még mindig ott suttogva? Furcsán viselkedsz. Mit suttogsz? Éreztétek otthon magatokat. Már nem érzed itt otthon magad? Idegen lettél? Saját magad számára is? Megkönnyebbülsz, hogy a vendégeid valószínűleg nem jutnak át a határon. Szégyelled, hogy megkönnyebbülsz.

KIMEGY az erkélyre, épp most ébredt fel, végignéz a mezőn és az ott legelésző bárányokon, nagylelkűen széttárja a karját, és biztató hangon azt mondja: egyetek, amennyit csak szeretnétek.

A TERMÉSZET befogad, felemészt, órákon át sétálunk, majd leülünk egy kőre almát enni, észreveszünk a fűben egy koponyát, aztán még egyet, bordákat, csigolyákat, ezüstösen csillog a tömegsírt borító lávakő, moha és rovarhad, a természet akaratlanul elnyeli az erőszakot, de ugyanígy le is leplezi. Életünket temetetlen halottaink beazonosításának szenteljük – harmincezernél járunk, ne feledjük.

NE feledd, viccet mesélni bármikor lehet, például a Mózesről és Náthánról szólót:

Mózes: Már tíz perce beszélünk, de még meg sem kérdezted, hogy vagyok!

Náthán: Igazad van, barátom, hogy vagy mostanság?

Mózes: Ne is kérdezd!

MILYEN határok ezek, amiket tiszteletben kell tartani? Miért kezd el udvariaskodni, amint beteszem a lábam az ajtón? Ül le, kedvesem, ül csak le. Miért szeretné, hogy csodálattal szemléljem ügyes ujjait, és hogy a tejszínes csirkéjét minden egyes alkalommal a henyélők büntudatával, hálásan, csorgó nyállal várjam? Vendégszeretet, nagylelkűség és jóság címén egyre brutálisabb uralkodási módszereket alkalmaz.

ÖSSZETARTUNK, öt gyerekünk van, úton a hatodik, parkokban, átmeneti szállásokon, pályaudvari matracokon húzzuk meg magunkat, a csempészek elvették a pénzünket, a rendőrség az ékszereinket, de az életünk még megvan, nem vette el a tenger. Isten velünk van.

AZ ISTEN szerelmére, ne idegeskedj már, drágám, nem fekszem le, amíg nem jössz. Mindened van, ami kell? Elég lesz a pénzed, vagy utaljak?

UTÁLOD az országod, búzlik, ideje kihúzni azokat a gyökereket, ideje nagyobb halakhoz fordulni, rendezni ezeket az embertelen szabályzásokat, az országok közti falakat, itt az ideje, hogy a büntudat oda kerüljön, ahova való, forrongsz dühödben, ez nem mehet így tovább.

MEGALÁZKODTOK, hárítjátok a legapróbb botlást, próbáltok mindenáron megfelelni, engedelmességtel, finomkodtok, meghunyászkodtok, hízelegtek, szívszaggató udvariassági táncokban vesztek részt, hol szerények vagytok, hol szolgálalelkűek, máskor pedig megsemmisítitek önmagatokat. Nem csinálhatjátok ezt. Álljatok a sarkatokra, és húzzátok meg a határokat.

EGY FÉNYKÉPET nézeget, így megy ez, ékszerek, ruhák, cipők, ez minden, ami megmaradt. Az ablakhoz lép, résnyire elhúzza a függönyt, hogy lássa az utcát, a szemközti épületet, egy darabka kék eget, a lépcsőről ugyanaz a néhány elviselhetetlen hang hallatszik, na meg az a kutyaugatás, újabb nap hull darabjaira a végeláthatatlan várakozástól.

FÉLEK, hogy a beszélgetésünk csak vánszorog majd, és egyre hosszabb és kínosabb hallgatásokba fullad. Félek, hogy egyáltalán nem érdekli őket se a kultúra, se az irodalom, vagy ami még rosszabb, ha fölényeskedő autodidakták vagy nehéz sorsuk miatt felsőbbrendű koravének lesznek. Nem akarom, hogy kispolgárnak tartsanak, vagy azt higgyék rólam, európacentrikus vagyok.

MINDEN készen áll: az ágyak, ágynemű, éjjeli lámpa, szekrény, vállfák, hosszabbító sok csatlakozóval, én se szeretek a töltővel négykézláb konektorra vadászni.

CSÖRÖG a telefonon. A nő az. Mondd, hogy nem jövünk. Mondd, hogy a határon találkoztunk Hermésszel, hogy Arész üldöz minket, hogy a part felé vesszük az irányt, Kürénéhez, Xénia már vár minket, mondd, hogy hálásak vagyunk, mondd, hogy elvették mindenünket, Pandora szelencéjével együtt, mondd meg úgy, ahogy van.

ÉS HA egyáltalán nem zavartatják magukat, hogy kiszolgálod őket, sőt egyre rámenősebbé válnak, természetesnek veszik, hogy ott vagy, de nem a vendéglátójukként, hanem mint házvezető, inas, egyszóval a rabszolgájukká tesznek?

A TÖRÜLKÖZŐK az előszobaszekrényben vannak. A wifi-jelszó: sutanap. Remélem, jól érzitek majd itt magatokat.

MINDEN második héten telefonálhat a börtönből, tíz percet. Azt kéri a nőtől, meséljen valami vicceset, de vezényszóra nem jut az eszébe semmi. A kitoloncolási határozat...

RABSZOLGA? Az meg hogy lehetne? Hiszen mi lakunk itt, és ha nem viselkednek jól, bármikor melegebb éghajlatra küldhetjük őket. És ha úgy tesznek, mintha mi sem történt volna, elnéznek a másik irányba, vagy esetleg újra felrakják a lábukat az asztalra, és sört kérnek, örületbe kergetnek a terítőgyűrögetésükkel, ne adj' Isten beleisznak a tejesdobozba, vagyis nem tartják tiszteletben zavartalan együttélésünk kevés, de annál fontosabb szabályát, kénytelenek leszünk pusztá kézzel kihajítani őket.

MIND megfulladtak, a parti őrség huszonhárom holttestet talált, az eltűntek száma egyelőre ismeretlen.

ÉREZZÉTEK otthon magatokat, suttogod újra, csak nem azt akarod, hogy mégis megérkezzenek a zátonyra futott vendégeid? Csak nem úgy érzed, hogy nem tudsz meglenni a történeteik, hangjuk, motoszkálásuk és a nekik főzött étel illata nélkül? Már-már fáj a szenvedélyes vágyakozás, vágyakozol, hogy ne érezd az űrt, hogy csitítsd a körbe-körbejáró, napokat szétporlasztó gondolataidat, az örökölt félelmet.

FELHÍVOM, és megmondom neki úgy, ahogy van, megmondom neki, hogy úton vagyunk, hogy régóta úton vagyunk.

Rác Kata fordítása